

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

**Ymateb i adolygiad thematig Estyn o
gynnydd a chyrchfannau dysgwyr mewn
meysydd dysgu medrau byw yn annibynnol
mewn colegau addysg bellach**

OGL

ISBN digidol 978 1 4734 9131 1
© Hawlfraint y Goron Mehefin 2017
WG27868

Teitl yr adroddiad: Cynnydd a chyrchfannau dysgwyr mewn meysydd dysgu medrau byw yn annibynnol mewn colegau addysg bellach

Manylion yr adroddiad

Comisiynwyd yr adolygiad gan Is-adran Cymorth i Ddysgwyr Cyfarwyddiaeth Addysg Llywodraeth Cymru i roi cyngor ynghylch trefniadau ar gyfer mesur cynnydd dysgwyr a nodi'u cyrchfannau mewn meysydd dysgu medrau byw yn annibynnol mewn sefydliadau addysg bellach.

Crynodeb o'r prif gasgliadau

Mae'r rhan fwyaf o golegau Addysg Bellach yn casglu ystod eang o wybodaeth berthnasol am anghenion, gallu a chyflawniad blaenorol dysgwyr cyn iddynt ymuno â'r coleg. Mae hyn yn helpu i sicrhau bod y rhan fwyaf o ddysgwyr yn trosglwyddo'n llwyddiannus o ysgol neu ddarparwyr eraill i faes dysgu medrau byw yn annibynnol y coleg. Mewn rhai achosion, mae ansawdd yr wybodaeth a geir gan ddarparwyr blaenorol yn amrywio'n eang. Yn ychwanegol, mae rhai colegau'n adrodd am anawsterau wrth gofnodi ystod lawn yr anghenion pan fo dysgwyr yn symud o wasanaethau cymdeithasol plant i wasanaethau cymdeithasol oedolion oherwydd ansawdd yr wybodaeth a ddarperir.

Nid yw'r mwyafrif o golegau'n defnyddio ystod ddigon eang o ddata i fesur cynnydd dysgwyr, yn enwedig ar gyfer dysgwyr ag anghenion mwy cymhleth. Mae hyn oherwydd nad oes ganddynt drefniadau ar waith i asesu neu olrhain medrau dysgwyr mewn meysydd pwysig fel annibyniaeth, lles, cyflogadwyedd neu gyfathrebu. Yn ychwanegol, ychydig iawn o golegau sydd â digon o arbenigwyr mewnol i asesu ystod lawn anghenion mwy cymhleth dysgwyr, ac maent yn dibynnu ar yr wybodaeth a ddarperir gan ddarparwyr addysg blaenorol, awdurdodau lleol a Gyrfa Cymru. O ganlyniad, cyfyngedig yw'r cyfleoedd a gaiff staff addysgu a staff cymorth mewn colegau i ddatblygu eu harbenigedd a'u dealltwriaeth yn y meysydd pwysig hyn.

Mae gan bob coleg gynlluniau dysgu unigol (CDUau) ar waith ar gyfer dysgwyr. Fodd bynnag, mae CDUau yn amrywio'n sylweddol o ran pa mor dda y maent yn gosod cyfeiriad clir ar gyfer dysgwyr sy'n estyn y tu hwnt i gwblhau'r cwrs neu'r rhaglen ddysgu. Ychydig iawn o CDUau sy'n gosod targedau tymor byr, tymor canolig neu dymor hir cydlynus sy'n ystyried holl gyrchfannau tebygol yr holl ddysgwyr pan fyddant yn gadael y coleg.

Mae'r rhan fwyaf o golegau'n adolygu cynnydd yn erbyn eu targedau ar eu CDUau yn rheolaidd, ond prin yw'r colegau sy'n olrhain cynnydd dysgwyr yn erbyn eu targedau dros gyfnod. Yn ychwanegol, mewn llawer o golegau mae ansawdd y broses o osod targedau yn rhy amrywiol i CDUau fod yn gofnod cywir o gynnydd dysgwyr. Nid yw llawer o dargedau'n cysylltu'n ddigonol â deilliannau

asesiadau cychwynnol ac nid ydynt yn ddigon penodol i gofnodi camau dysgu bach.

Mewn llawer o golegau, mae systemau olrhain a monitro cynnydd dysgwyr ar gyrsiau dysgu medrau byw yn annibynnol yn rhy ddibynnol ar ennill cymwysterau. I lawer o ddysgwyr ag anghenion cymhleth, nid yw'r dull hwn yn cynnig mesuriad cywir na pherthnasol o gynnydd.

Yn y rhan fwyaf o golegau, mae staff yn cynllunio'r cwricwlwm medrau byw yn annibynnol yn ofalus i gefnogi dilyniant dysgwyr o fewn y coleg. Mae'r rhan fwyaf o ddysgwyr yn cwblhau eu cyrsiau'n llwyddiannus ac mae llawer o ddysgwyr yn symud ymlaen i ddilyn cyrsiau pellach naill ai ar yr un lefel neu ar lefel uwch. Mewn llawer o golegau, nid yw rhaglenni dysgu yn rhoi digon o ystyriaeth i gyrchfannau dysgwyr nac yn trefnu darpariaeth addas ar gyfer datblygu annibyniaeth, cyflogadwyedd a medrau bywyd dysgwyr. O ganlyniad, mewn llawer o achosion, nid yw rhaglenni dysgu yn paratoi dysgwyr yn effeithiol ar gyfer yr heriau y byddant yn eu hwynebu yn eu bywydau yn y dyfodol.

Yn y rhan fwyaf o golegau, caiff dysgwyr gyfleoedd i ddilyn cymwysterau ar lefel sy'n gweddu'n dda i'w galluoedd ar y cyfan. Mewn llawer o achosion, nid yw cymwysterau'n mynd i'r afael ag ystod eang anghenion dysgwyr nac yn adlewyrchu eu cyrchfannau'n ddigon da. At ei gilydd, rhoddir gormod o bwyslais ar gymwysterau i fesur cyflawniad neu gynnydd pan nad yw hyn yn berthnasol i anghenion a galluoedd dysgwyr na'u cyrchfannau yn y dyfodol.

Mae gan bron bob coleg ffocws clir ar ddatblygu medrau llythrennedd a rhifedd dysgwyr. Defnyddiant ganlyniadau asesiadau cychwynnol mewn llythrennedd a rhifedd i wneud yn siŵr bod dysgwyr wedi cael eu rhoi ar gyrsiau ar y lefel briodol. Fodd bynnag, nid yw asesiadau gwaelodlin yn cofnodi'r cryfderau a'r meysydd i'w datblygu ar gyfer llawer o ddysgwyr llai abl yn ddigon da, ac ychydig iawn o golegau sy'n canolbwyntio'n ddigonol ar ddatblygu sgiliau cyfathrebu dysgwyr.

Nid yw llawer o golegau yn canolbwyntio'n ddigon da ar ddatblygu medrau bywyd ac annibyniaeth dysgwyr. Er bod y rhan fwyaf o raglenni yn cynnwys unedau sy'n datblygu medrau mewn meysydd perthnasol, fel coginio neu deithio'n annibynnol, nid yw gweithgareddau dysgu yn gyffredinol yn rhoi cyfleoedd addas i ddysgwyr gaffael medrau ymarferol neu gymhwyso'r rhain mewn cyd-destunau realistig. Nid yw'r rhan fwyaf o golegau'n arfarnu'r cynnydd a wna dysgwyr o ran datblygu'r medrau hyn dros gyfnod.

Mae gan y rhan fwyaf o golegau drefniadau i sicrhau bod dysgwyr ar raglenni galwedigaethol yn elwa ar brofiad gwaith perthnasol. Mae darpariaeth ar gyfer addysg sy'n gysylltiedig â gwaith i ddysgwyr nad ydynt ar gyrsiau galwedigaethol yn fyw cyfyngedig, yn enwedig ar gyfer dysgwyr is eu gallu. Nid oes gan ryw hanner y colegau resymwaith clir ar gyfer datblygu medrau sy'n gysylltiedig â gwaith dysgwyr pan nad yw hyn yn ofyniad yn y cymhwyster.

Aeth llawer o ddysgwyr a gwblhaodd eu rhaglenni dysgu medrau byw yn annibynnol yn 2015-2016 ymlaen i ddilyn cyrsiau priodol o fewn y maes dysgu medrau byw yn annibynnol ar yr un lefel neu ar lefel uwch. Aeth rhai dysgwyr ymlaen i ddilyn cyrsiau lefel uwch yn narpariaeth prif ffrwd y coleg Addysg Bellach. Dechreuodd ychydig iawn o ddysgwyr ar gyflogaeth wedi iddynt gwblhau eu cwrs, tua'r un gyfran o'r dysgwyr nad oeddent mewn cyflogaeth, addysg na hyfforddiant pan adawsant y coleg.

Mae'r rhan fwyaf o golegau'n rhoi cyngor ac arweiniad rheolaidd i ddysgwyr am eu dyfodol, ond mae'r data a gasglant ar gyrchfannau dysgwyr wedi iddynt gwblhau eu rhaglenni dysgu, a pha mor dda y maent yn arfarnu'r data hwn, yn rhy anghyson.

Nid yw llawer o golegau yn rhoi digon o bwyslais ar gyrchfannau tebygol dysgwyr drwy gydol eu cyfnod yn y coleg. O ganlyniad, caiff gyrchfannau llawer o ddysgwyr eu pennu'n bennaf gan yr hyn sydd ar gael yn lleol, yn hytrach nag o ganlyniad i gynllunio cydlynus.

At ei gilydd, mae gyrchfannau dysgwyr sy'n cwblhau cyrsiau dysgu medrau byw'n annibynnol yn amrywio gormod ar draws awdurdodau lleol. Mae'r amrywiad hwn yn adlewyrchu gwahaniaethau mewn darpariaeth leol ar gyfer oedolion ag anawsterau ac anabledau dysgu, yn ogystal â gwahaniaethau yn y ffordd y mae colegau wedi ffurfweddu partneriaethau yn lleol i sicrhau llwybrau dilyniant dibynadwy ar gyfer eu dysgwyr. Yn benodol, mae diffyg cyfleoedd cyflogaeth addas mewn llawer o awdurdodau lleol, gan gynnwys cyflogaeth a gefnogir, i alluogi dysgwyr i barhau i ddatblygu a chymhwyso'r medrau y maent wedi'u dysgu yn y coleg.

Argymhellion 1–5

Dylai colegau addysg bellach:

A1 Nodi medrau a galluoedd ehangach dysgwyr yn ystod asesiadau cychwynnol a chynnwys ffocws addas ar gyfathrebu, annibyniaeth, cyflogadwyedd a lles o fewn y rhain.

A2 Gwneud yn siŵr bod cynlluniau dysgu unigol yn adlewyrchu deilliannau asesiadau cychwynnol a'u bod yn cynnwys targedau penodol a mesuradwy sy'n cysylltu'n glir â nodau tymor hir a chyrchfannau tebygol dysgwyr.

A3 Cynllunio rhaglenni dysgu medrau byw'n annibynnol sydd:

- yn ddigon heriol
- yn cynnwys cyfleoedd i ddatblygu medrau sy'n berthnasol i anghenion a chyrchfannau tebygol dysgwyr pan fyddant yn gadael y coleg
- yn cynnwys cydbwysedd priodol rhwng cwblhau cymwysterau a gweithgareddau dysgu

A4 Rhoi systemau dibynadwy ar waith i olrhain cynnydd yr holl ddysgwyr mewn perthynas â'u manau cychwyn unigol

A5 Olrhain cyrchfannau dysgwyr pan fyddant yn gadael y maes dysgu neu'r coleg yn gywir.

Yr Ymateb:

Bydd Llywodraeth Cymru'n trafod casgliadau adolygiad Estyn gyda sefydliadau Addysg Bellach ac yn gweithio gyda nhw i sicrhau bod camau gweithredu'n cael eu datblygu i fynd i'r afael â'r argymhellion a wnaed.

Hefyd, rydym wedi neilltuo £250,000 i'r sector Addysg Bellach ar gyfer blwyddyn academaidd 2017/18 ar gyfer prosiect Datrysiadau Creadigol i wella ansawdd addysgu a dysgu ym maes dysgu medrau byw'n annibynnol.

Bydd yr arian yn darparu cyfle i sefydliadau Addysg Bellach gynnal gweithgarwch peilot penodol â'r nod o fynd i'r afael â'r argymhellion a wnaed yn yr arolygiadau diweddar gan Estyn ac yn yr Adroddiad Thematig. Y bwriad yw y bydd gweithgareddau a ariennir yn arwain at ddeilliannau penodol a fydd yn gwella ansawdd addysgu a dysgu ym maes dysgu medrau byw'n annibynnol ac y bydd hynny o fudd i'r sector yn ei gyfanrwydd.

Argymhellion 6 a 7

Dylai awdurdodau lleol:

A6 Rhoi gwybodaeth berthnasol i golegau am anghenion dysgwyr pan fyddant yn dechrau yn y coleg.

A7 Datblygu ystod ehangach o bartneriaethau gyda'r sector ôl-16 a'r sector gwirfoddol i ddatblygu a gwella llwybrau dilyniant yn yr ardal leol

Yr Ymateb:

Bydd Llywodraeth Cymru'n ysgrifennu at awdurdodau lleol i dynnu sylw at yr adroddiad hwn ac i ofyn iddynt ystyried yr argymhellion hyn fel rhan o'u trefniadau ar gyfer cynllunio'r broses drosglwyddo AAA a'u paratodau o dan y diwygiadau ehangach i Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY).

Argymhelliad 8

Dylai Llywodraeth Cymru:

A8 Adolygu'r broses o gasglu gwybodaeth am ddeilliannau dysgwyr ar raglenni medrau byw yn annibynnol i sicrhau bod hyn yn rhoi darlun cywir o gyrchfannau dysgwyr ledled Cymru

Yr Ymateb:

Mae Llywodraeth Cymru ar hyn o bryd yn datblygu mesurau perfformiad newydd ar gyfer sefydliadau addysg bellach a chweched dosbarth ysgolion, gan gynnwys cyrchfannau dysgwyr. Bydd hyn yn sefydlu'r broses o ddefnyddio paru data wrth i ddysgwyr symud ymlaen i ddysgu pellach neu gyflogaeth. Wrth i hyn ddatblygu, byddwn yn ystyried sut orau i fesur deilliannau i ddysgwyr o ran medrau byw yn annibynnol. Nid ydym yn credu y byddai ceisio casglu data cynhwysfawr ynghylch cyrchfannau drwy Gofnod Dysgu Gydol Oes Cymru yn rhoi darlun digon cywir o'r ystod o ddeilliannau posibl i ddysgwyr. Nid ydym yn credu y byddai'n ddigon dibynadwy ac rydym o'r farn y byddai'n gosod baich gweinyddol ychwanegol ar sefydliadau.

Manylion cyhoeddi

Cyhoeddwyd yr adroddiad ar wefan Estyn:

<https://www.estyn.gov.wales/language>